

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น : การศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนเมืองราดวิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอวิธีการประเมินอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี ในการศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และสาเหตุ ที่ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ของโรงเรียนเมืองราดวิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์ ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ได้มาจากการศึกษาเอกสารและการสำรวจภาคสนาม

1. การศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่ตั้งโรงเรียน ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน และการดำเนินงานของโรงเรียนตามมาตรการของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

2. การสำรวจภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสอบถาม จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ประชากรในโรงเรียน ได้แก่ ครู-อาจารย์ และนักเรียนที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

2.2 ประชากรภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ผู้ปกครอง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ได้เรียนต่อของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนเมืองราดวิทยาคม

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปให้คำตัดสินเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน

ผลการวิจัย

1. ในการศึกษาเฉพาะกรณีครั้งนี้ ทำให้เข้าใจและได้ข้อมูลอย่างละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับ

1. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่ตั้งโรงเรียนเมืองราดวิทยาคม พบว่า ชุมชนตำบลนาข่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนเมืองราดวิทยาคม สภาพเศรษฐกิจของประชาชนส่วนใหญ่ยังมีฐานะยากจน เนื่องจากมีอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาเป็นส่วนใหญ่ และผลผลิตที่ได้ยังไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ยังต้องอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ คือน้ำฝน ประกอบกับราคาของผลผลิตยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ถึงแม้ว่าบางครอบครัวจะมีอาชีพเสริม ซึ่งได้แก่ การทอผ้า ก็ยังไม่สามารถทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนสูงขึ้น สภาพความเป็นอยู่ในครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพบ้านทรุดโทรม อาศัยน้ำดื่มน้ำใช้จากสระน้ำประจำหมู่บ้าน หรือบางครัวเรือนขุดบ่อน้ำบาดาลใช้เอง ซึ่งมีส่วนน้อย ยังไม่มีการประปาใช้ แต่มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน ด้านการสาธารณสุข มีสถานอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง ซึ่งยังไม่พอเพียงกับความต้องการของประชาชน เพราะประชาชนในแต่ละหมู่บ้านอยู่ห่างไกล การคมนาคมยังไม่สะดวก เป็นถนนลูกรังหรือถนนดิน ซึ่งในฤดูฝนจะเป็นถนนโคลน ซึ่งและเป็นหลุมบ่อเป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง

จากสภาพเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนดังกล่าว จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งบุตรหลานเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา ประชาชนส่วนใหญ่ให้บุตรหลานของตนเรียนจบการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น เนื่องจากไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะส่งให้เรียนต่อ ประกอบกับที่ตั้งของโรงเรียนมัธยมอยู่ไกลไม่สะดวกในการเดินทาง และบางครอบครัวยังต้องการแรงงานเด็กในการประกอบอาชีพหรือทำงานบ้าน

2. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนเมืองราดวิทยาคม พบว่า โรงเรียนเปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อปีการศึกษา 2524 เดิมชื่อโรงเรียนนาข่าวิทยาคม มีนักเรียนเริ่มแรกจำนวน 30 คน ครู-อาจารย์รวมทั้งผู้บริหารจำนวน 5 คน ซึ่งตั้งอยู่บ้านนาข่า มีเนื้อที่จำนวน 140 ไร่ ซึ่งเนื้อที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นเนินเขามีหินลูกรังอยู่ทั่วไปไม่เหมาะในการสร้างอาคารเรียนถาวรและสิ่งก่อสร้างต่างๆ จึงได้ย้ายไป

ตั้งที่ใหม่ คือ บ้านกกกระตอน และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่ว่า โรงเรียนเมืองราดวิทยาคม เมื่อปีการศึกษา 2526

ปัจจุบัน โรงเรียนเมืองราดวิทยาคม มีอาคารเรียนถาวร 1 หลัง อาคารโรงฝึกงาน 1 หลัง บ้านพักครู 3 หลัง บ้านพักภารโรง 1 หลัง ห้องน้ำ-ห้องส้วม 1 หลัง หอถังประปา 1 แห่ง ถังเก็บน้ำฝน 3 ถัง และโรงอาหาร 1 หลัง เปิดการศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 185 คน จำนวนครู 16 คน ปฏิบัติราชการ 15 คน ไปช่วยราชการ 1 คน และมีภารโรงจำนวน 4 คน จำนวนครู 15 คนที่ปฏิบัติราชการอยู่ในโรงเรียนทั้งหมดไม่ได้เป็นคนที่ท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีบ้านพักอาศัยอยู่ในอำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า มีครูที่พักอาศัยอยู่ในบ้านพักครู จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นคนจากจังหวัดอื่น ปริมาณนักเรียนที่อยู่ในโครงการตามบัญชีรายชื่อมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 67 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 76 คน แต่มีนักเรียนที่มาเรียนจริง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 67 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 68 คน รวม 135 คน

โรงเรียนเปิดแผนการเรียนในปีการศึกษา 2531 จำนวน 5 แผนการเรียน คือ แผนการเรียนอังกฤษ-คณิต แผนการเรียนอังกฤษ-คหกรรม แผนการเรียนอังกฤษ-อุตสาหกรรม(งานไฟฟ้า) แผนการเรียนอังกฤษ-อุตสาหกรรม(งานไม้-งานปูน) และแผนการเรียนอังกฤษ-เกษตรกรรม

โรงเรียนเมืองราดวิทยาคม บริการด้านการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ต่างๆ จำนวน 4 ตำบล คือ ตำบลนาขา ตำบลหินสาว ตำบลศิลา และตำบลบ้านตาดกLOY มีโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นตัวป้อนนักเรียนจำนวน 22 โรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษาศึกษาเหล่านี้อยู่กระจัดกระจายตามหมู่บ้านในตำบลต่างๆ บางแห่งมีที่ตั้งโรงเรียนห่างจากโรงเรียนเมืองราดวิทยาคมมากกว่า 30 กิโลเมตร เส้นทางการติดต่อระหว่างโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นถนนดินและถนนลูกรัง บางแห่งเป็นทางเกวียน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนต่อของนักเรียน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่นักเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วมีอัตราการเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในเกณฑ์ต่ำ

3. การดำเนินงานของโรงเรียนเมืองราดวิทยาคม ตามมาตรการของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 มาตรการ 19 กิจกรรม พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานได้ 14 กิจกรรม และไม่ได้ดำเนินการ 5 กิจ

กรรม กิจกรรมที่ดำเนินการได้บางกิจกรรมมีการดำเนินงานไม่ครบตามลักษณะงานที่ กรมสามัญศึกษาได้วางแนวปฏิบัติไว้

มาตรการที่ 1 การพัฒนาและส่งเสริมการบริหารโครงการ ประกอบด้วยกิจกรรม 2 กิจกรรม โรงเรียนดำเนินการกิจกรรมได้ 1 กิจกรรม ไม่ได้ดำเนินการ 1 กิจกรรม ดังนี้

1. การจัดทำแผนงาน แผนปฏิบัติการ และการจัดองค์การบริหาร กำหนดผู้รับผิดชอบ กิจกรรมนี้โรงเรียนได้ดำเนินการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการ 7 คน แต่คณะกรรมการชุดนี้ไม่มีการประชุมปรึกษาเพื่อวางแผนปฏิบัติงาน ปัญหาที่ทำให้ การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ คือ ผู้บริหารชี้แจงทำความเข้าใจกับคณะครูไม่ ชัดเจน ไม่มีการกำหนดแบ่งงานผู้รับผิดชอบในรูปแผนปฏิบัติการ และไม่มีการประชุม ของคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง

2. การจัดให้มีโรงเรียนแม่แบบ การส่งเสริมยกย่อง เชิดชูเกียรติ ผลงานดีเด่น และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน กิจกรรมนี้โรงเรียนไม่ ได้ดำเนินการ เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้เล่าประสบการณ์ของตนเองให้คณะครูของ โรงเรียนทราบ หลังจาก que ผู้บริหารกลับจากการประชุม กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนใน โครงการและอีกสาเหตุหนึ่งคือ โรงเรียนขาดงบประมาณ

มาตรการที่ 2 การลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ประกอบด้วยกิจกรรม 5 กิจกรรม โรงเรียนดำเนินการกิจกรรมได้ 4 กิจกรรม ไม่ได้ดำเนินการ 1 กิจกรรม ดังนี้

1. การยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา โรงเรียนดำเนินการโดย แต่ง ตั้งคณะกรรมการพิจารณาเพื่อยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา ประชุมชี้แจงผู้ปกครอง และรายงานผลให้กรมสามัญศึกษาทราบ การดำเนินงานนี้ได้รับผลสำเร็จ ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความเห็นด้วยทั้งหมด แต่ก็พบปัญหาและอุปสรรค คือ กรมสามัญศึกษา จัดสรรงบประมาณล่าช้า

2. การจัดหนังสือให้ยืมเรียน โรงเรียนดำเนินการโดยแต่งตั้ง บรรณารักษ์ของโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ ชี้แจงมาตรการในการยืมหนังสือให้ผู้ ปกครองทราบ และกำหนดวันยืมหนังสือและวันคืนหนังสือเรียน การดำเนินงาน

ประสพผลสำเร็จ ปัญหาที่พบเมื่อนักเรียนยืมหนังสือเรียนแล้วคือ หนังสือมีการชำรุดเสียหายเร็ว นักเรียนจดข้อความหรือคำตอบลงในหนังสือ และแบบเรียนอยู่ในวงจำกัด

3. การจัดที่พักในโรงเรียน โรงเรียนดำเนินการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการ 4 คน ซึ่งแจกระเบียบการอยู่บ้านพักให้ผู้ปกครองทราบ จัดทำสมุดระเบียบประวัติของนักเรียนที่พักในโรงเรียน และจัดนักเรียนเข้าพักโดยแยกนักเรียนชายและนักเรียนหญิง อยู่คนละส่วน การดำเนินงานนี้ไม่ประสพผลสำเร็จ เพราะว่่าบุคลากรในโรงเรียนขาดความร่วมมือ ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในด้านค่าใช้จ่าย และเป็นห่วงบุตรหลานของตน นักเรียนขาดความรับผิดชอบ และที่พักอาศัยคับแคบ

4. การจัดหน่วยเรียน กิจกรรมนี้โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียนมีน้อย และไม่ให้ความร่วมมือ ผู้ปกครองไม่สนับสนุนและไม่มีงบประมาณดำเนินงาน

5. การลดค่าใช้จ่ายในด้านกาแต่งกาย และด้านกิจกรรมต่างๆ โรงเรียนดำเนินการกิจกรรมโดยประชุมชี้แจงผู้ปกครองเกี่ยวกับระเบียบการแต่งกายของนักเรียน และให้ฝ่ายปกครองผ่อนผันการแต่งเครื่องแบบกิจกรรมของนักเรียน การดำเนินการนี้ไม่ประสพผลสำเร็จ เนื่องจาก ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานของตนแต่งเครื่องแบบกิจกรรมถูกต้องตามระเบียบ

มาตรการที่ 3 การส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองและครอบครัว ประกอบด้วยกิจกรรม 8 กิจกรรม โรงเรียนดำเนินการได้ 7 กิจกรรม และไม่ดำเนินการ 1 กิจกรรม ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการศึกษา ส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองในด้านอาหารและน้ำ โรงเรียนดำเนินการนี้ทั้ง 2 ส่วน คือ กิจกรรมด้านอาหารและ กิจกรรมด้านน้ำ กิจกรรมด้านอาหาร ได้แก่ การปลูกพืชสวนครัวและการจัดอาหารกลางวัน การปลูกพืชสวนครัว โรงเรียนดำเนินการโดยให้ฝ่ายเกษตรกรรมจัดทำแปลงปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อเป็นตัวอย่างในโรงเรียน และจัดนักเรียนเป็นเวรประจำวันมีหน้าที่รดน้ำและดูแลอื่นๆ การจัดอาหารกลางวัน โรงเรียนดำเนินการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการ 4 ชุด และจัดเพียงสัปดาห์ละ 1 วัน ส่วนกิจกรรมด้านน้ำ โรงเรียนดำเนินการโดยสร้างถังเก็บน้ำฝนไว้ในบริเวณโรงเรียนจำนวน 3 ถัง

และชุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำทำการประปาและเลี้ยงปลา กิจกรรมด้านอาหารและ
กิจกรรมด้านน้ำนี้ ในส่วนของกิจกรรมที่นักเรียนต้องทำที่บ้านคือทำแปลงปลูกพืชผัก
สวนครัวและการสร้างที่กักเก็บน้ำสะอาด โรงเรียนไม่ได้ให้นักเรียนจัดทำเนื่อง
จากบุคลากรมีน้อยและขาดความร่วมมือ และไม่มั่งบประมาณ

2. การจัดกิจกรรมการศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองในด้าน
เครื่องหุงต้ม และเครื่องมือเครื่องใช้ กิจกรรมนี้มีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ กิจ
กรรมด้านเครื่องมือเครื่องใช้ประจำบ้าน และด้านเครื่องหุงต้ม โรงเรียนดำเนิน
การด้านเครื่องมือเครื่องใช้ประจำบ้าน เพียงกิจกรรมเดียว โดยดำเนินงานดังนี้คือ
โรงเรียนให้หมวดการงานจัดทำแผนการสอนวิชางานไม้ ในรูปโครงงานเน้นให้นัก
เรียนฝึกปฏิบัติ นักเรียนจัดหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง การดำเนินงานของกิจกรรมนี้ไม่
ประสบผลสำเร็จ เนื่องจาก ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ ผู้ปกครองรับ
ภาระรายจ่ายเพิ่มขึ้น นักเรียนยังมีอายุน้อยไม่สามารถจัดสร้างด้วยตนเองได้

3. การจัดกิจกรรมการศึกษา ส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองใน
ด้านการพัฒนาบ้าน โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากโรงเรียนไม่มั่งบประมาณ
จัดสร้างหุ่นจำลองตามแบบบ้านโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง บุคลากรขาดความ
ร่วมมือ และความสับสนละในการนิเทศติดตามผลตามบ้านนักเรียน

4. การจัดกิจกรรมการศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองในด้าน
การป้องกันโรคภัย และการใช้สมุนไพร โรงเรียนดำเนินการในด้านการปลูกพืชสมุน
ไพร โดยกำหนดพื้นที่จัดครูและนักเรียนรับผิดชอบในพื้นที่ที่จัดให้ ด้านการป้องกันโรค
ภัย โรงเรียนมอบหมายให้ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา จัดเนื้อหาวิชาความรู้เรื่องโรคใน
ท้องถิ่นสอดแทรกในการสอนและให้จัดทำป้ายนิเทศ แสดงสาเหตุและการป้องกันโรค
ในท้องถิ่น การดำเนินการกิจกรรมนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจาก พืชสมุนไพรมี
น้อย และมีข้ากันทุกแปลง บุคลากรไม่ให้ความร่วมมือและประสานงาน

5. การจัดสอนวิชาอาชีพท้องถิ่น โรงเรียนดำเนินงานโดยสำรวจ
อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน แล้วนำหลักสูตรวิชาเกษตรของกรมวิชาการมาผสม
ผสาน โดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริง และจัดทำแปลงสาธิต การดำเนินงานไม่ประสบผล
สำเร็จ เนื่องจากโรงเรียนขาดวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือการเกษตร ขาดการ

ประสานงานกับผู้ปกครองหรือเจ้าของสวนที่ประสบความสำเร็จมาให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติ

6. การจัดการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียน โรงเรียนดำเนินงานโดยประชุมชี้แจงผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียน โรงเรียนจัดนักเรียนทั้ง 2 โปรแกรมเรียนรวมกัน การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากคณะครูไม่เข้าใจการจัดการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียน ผู้ปกครองไม่สนับสนุน เด็กนักเรียนมีอายุต่างกันมีปัญหาในการคบเพื่อนและผู้ปกครองไม่ต้องการให้นักเรียนแต่งตัวตามสบาย

7. การสร้างความสัมพันธ์กับกระบวนการศึกษานอกโรงเรียน กิจกรรมนี้ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ โครงการ และการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียนดำเนินการโดยแต่งตั้งคณะทำงาน 4 คน ติดต่อโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่บริการ เพื่อทำการนัดหมายกับผู้ปกครองนักเรียน ด้านกิจกรรมสหกรณ์ โรงเรียนดำเนินงานโดยแต่งตั้งเจ้าหน้าที่สหกรณ์ 1 คน ให้นักเรียนทุกคนเป็นสมาชิก จำหน่ายสินค้าโดยเน้นอุปกรณ์การเรียน การดำเนินงานกิจกรรมทั้ง 2 ส่วนนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ พบปัญหา โรงเรียนแนะนำผู้ปกครองเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นกลุ่มน้อยในชุมชน เวลาในการแนะนำมีจำกัด ผู้บริหารและครูไม่ใช้บุคคลในท้องถิ่น และไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการศึกษาโรงเรียน ด้านการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน พบปัญหาและอุปสรรค คือ มีทุนหมุนเวียนน้อย ขาดการประชาสัมพันธ์ต่อชุมชน

8. การร่วมมือกับบุคลากรภายนอกและหน่วยงานภายนอก กิจกรรมนี้ประกอบด้วย การจัดหาทุนการศึกษา และการจัดฝึกอบรมวิชาชีพ โรงเรียนดำเนินการด้านการจัดหาทุนการศึกษาเพียงส่วนเดียว โดยแต่งตั้งครูทั้งหมดในโรงเรียนเพื่อระดมจัดหาทุน และแต่งตั้งครูพิจารณาคัดเลือกนักเรียนรับทุนการศึกษา ในส่วนของการจัดฝึกอบรมวิชาชีพ โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการ การดำเนินการกิจกรรมนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากผู้บริหารไม่มีมนุษยสัมพันธ์ คณะครูไม่ใช้บุคคลในท้องถิ่น ขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดความร่วมมือจากคณะกรรมการศึกษาโรงเรียน

มาตรการที่ 4 การส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน ประกอบด้วย กิจกรรม 2 กิจกรรม โรงเรียนดำเนินการได้ 1 กิจกรรม และไม่ได้ดำเนินการ 1 กิจกรรม ดังนี้

1. การผลิตสื่อบทเรียนสำเร็จรูป กิจกรรมนี้โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากครูไม่มีความรู้ ความสามารถในการผลิตสื่อบทเรียนสำเร็จรูปให้มีคุณภาพ ประกอบกับครูมีจำนวนชั่วโมงสอนมาก และโรงเรียนไม่มีงบประมาณ

2. การส่งเสริมและพัฒนาโครงการโรงเรียนที่โรงเรียนนอกรับ กิจกรรมนี้โรงเรียนดำเนินการโดยทำหนังสือขอความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การเรียน การสอนและอื่นๆจากโรงเรียนหล่มเก่าพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ การดำเนินงาน กิจกรรมนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียนทั้งสองมีความสัมพันธ์กันน้อย และขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนทั้งสอง

มาตรการที่ 5 การส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย กิจกรรม 2 กิจกรรม โรงเรียนดำเนินการได้ 1 กิจกรรมและไม่ได้ดำเนินการ 1 กิจกรรม ดังนี้

1. การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ โรงเรียนดำเนินการโดยแต่งตั้งครู ผู้สอนวิชาเกษตรกรรมรับผิดชอบ โรงเรียนติดต่อขอพันธุ์ไม้จากเกษตรจังหวัดและอำเภอ กำหนดพื้นที่ในการปลูกและนัดหมายครูและนักเรียนร่วมมือปลูกต้นไม้ การดำเนินงานนี้ประสบผลสำเร็จเพราะได้รับความร่วมมือจากครู นักเรียน และผู้ปกครองและจากการสังเกตพบว่า มีต้นไม้ยืนต้นอยู่ในบริเวณโรงเรียนมาก

2. การส่งเสริมโครงการมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชนบท กิจกรรมนี้ โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากไม่มีงบประมาณ บุคลากรมีน้อย ขอบเขตของการดำเนินงานกว้าง ครูในโรงเรียนยังไม่เข้าใจขั้นตอนและรูปแบบการปฏิบัติงาน และขาดความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น และคณะกรรมการศึกษา โรงเรียน

2. การประเมินของผู้วิจัย พบว่า โรงเรียนดำเนินการกิจกรรมได้ 14 กิจกรรม จากกิจกรรมทั้งหมด 19 กิจกรรม ทั้ง 5 มาตรการ กิจกรรมที่ดำเนินการได้ 14 กิจกรรมนี้ เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการได้รับความสำเร็จ 3 กิจกรรม คือ กิจกรรม

การยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา กิจกรรมจัดหนังสือให้ยืมเรียน และกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ ส่วนที่เหลืออีก 11 กิจกรรม โรงเรียนดำเนินการได้ไม่สำเร็จ และถ้าพิจารณาอัตราการเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนจากปีการศึกษา 2529 ซึ่งเป็นปีก่อนที่โรงเรียนจะเข้าโครงการ มีอัตราการเรียนต่อร้อยละ 15.31 แต่เมื่อโรงเรียนเข้าโครงการ ในปีการศึกษา 2530 อัตราการเรียนต่อเป็นร้อยละ 17.10 เพิ่มขึ้น 1.79 และในปีการศึกษา 2531 ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการมาแล้ว 1 ปี อัตราการเรียนต่อเป็นร้อยละ 18.44 ซึ่งเพิ่มขึ้นเพียง 1.34 เท่านั้น ดังนั้น แนวโน้มข้างหน้า เมื่อถึงปี 2534 อันเป็นปีที่สิ้นสุดโครงการ ก็คาดว่า โรงเรียนก็คงมีอัตราการเรียนต่อยังไม่บรรลุเป้าหมายของโครงการที่ต้องการให้มีอัตราการเรียนต่อเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจาก

1. บุคลากรในโรงเรียนมีน้อย
2. ความยากจนของประชาชนในท้องถิ่น
3. พื้นที่บริการด้านการศึกษาของโรงเรียนมีพื้นที่ครอบคลุมกว้างขวาง

การอภิปรายผล

1. การจัดทำกิจกรรมทำแผนงาน แผนปฏิบัติงานและการจัดองค์การบริหาร กำหนดผู้รับผิดชอบงาน กิจกรรมนี้ โรงเรียนดำเนินการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการ 7 คน แต่คณะกรรมการชุดนี้ไม่มีการประชุมปรึกษาเพื่อจัดทำ แผนปฏิบัติงาน เมื่อโรงเรียนไม่มีแผนปฏิบัติงาน จึงมีผลทำให้คณะครูของโรงเรียนไม่เห็นรูปแบบ และทิศทางของการทำงาน ประกอบกับครูส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 80.0 ยังไม่เข้าใจโครงการอย่างชัดเจน กิจกรรมนี้ ถือว่า เป็นกิจกรรมสำคัญของโครงการ โรงเรียนจะต้องจัดทำแผนปฏิบัติการ กำหนดผู้รับผิดชอบ และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ดังเช่น ประพิศ นามกร (2524:46) กล่าวถึงระบบแผนงานและโครงการไว้ว่า "ต้องมีการเตรียมการสำหรับโครงการ โดยกำหนดหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการในรูปคณะกรรมการ มีกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน" เมื่อโรงเรียนไม่ได้จัดทำแผนปฏิบัติการ การดำเนินงานตามกิจกรรมอื่นๆของโครงการก็ประสบปัญหา ถึงแม้ว่า

โรงเรียนจะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเป็นการเฉพาะกิจกรรม ก็ยังไม่สามารถทำให้ครูเข้าใจรูปแบบการทำงานอย่างชัดเจนและลึกซึ้ง ดังนั้น ในการดำเนินการกิจกรรมอื่น ๆ บางกิจกรรมจึงไม่ประสบผลสำเร็จ ดังเช่น

กิจกรรมการจัดที่พักในโรงเรียน โรงเรียนดำเนินการจัดที่พักในโรงเรียนสำหรับนักเรียนที่มีบ้านอยู่ไกลหรือการเดินทางไม่สะดวก โดยจัดกิจกรรมนี้ได้เพียง 1 ภาคเรียน คือ ภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2530 ก็ประสบความล้มเหลวไม่สามารถดำเนินการต่อได้ เนื่องจากสาเหตุที่สำคัญ คือ ขาดความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน คือ โรงเรียนแต่งตั้งครูที่อยู่บ้านพักครูในโรงเรียนเป็นคณะกรรมการและรับผิดชอบ ซึ่งมีอยู่ 4 คนเท่านั้น ครูทั้ง 4 คนนี้จะต้องรับผิดชอบเด็กที่พักอาศัยอยู่ถึง 20 คน ต้องดูแลในเรื่องอาหาร การทำกิจกรรมปลูกพืชสวนครัว และกิจกรรมอื่น ๆ ส่วนผู้บริหารมีการติดตามการปฏิบัติงานน้อยครั้ง และจะติดตามเมื่อผู้บริหารพักค้างคืนที่โรงเรียนเท่านั้น การดำเนินการจัดที่พักในโรงเรียนจึงเป็นภาระหน้าที่รับผิดชอบของครู 4 คนนี้ ส่วนครูอื่น ๆ ไม่ได้มีบทบาทในการดำเนินการ ซึ่งการปฏิบัติงานใดๆ จะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ตามที่ กมล ธิโสภา (2523:40) กล่าวว่า "ครูปฏิบัติการ ควรได้แบ่งงานกันไปทำ ทุกคนต้องมียานพาหนะ ไม่มีคนว่างงาน"

การลดค่าใช้จ่ายในด้านการแต่งกาย และด้านกิจกรรมต่างๆ การดำเนินการกิจกรรมนี้ของโรงเรียน ปรากฏว่า ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ไม่สนับสนุน เพราะถ้าให้นักเรียนแต่งกายตามสบายมาเรียน ผู้ปกครองมีความรู้สึกว่าเป็นบุตรหลานของตน ไม่ใช่ศิษย์นักเรียน นอกจากนั้นยังเกรงว่าเด็กนักเรียนจะไม่ได้ไปโรงเรียน ถ้าให้แต่งกายตามสบาย จะไปมีวุ่นวายนอกโรงเรียน ซึ่งประชาชนก็ไม่สามารถทราบได้ว่าเป็นนักเรียนหรือไม่ และจากการติดตามผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530:9) พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่า นักเรียนควรแต่งเครื่องแบบ เพราะมีความเป็นระเบียบปลอดภัยแก่เด็กและยังสร้างความภาคภูมิใจให้แก่เด็กด้วย รวมทั้งทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างนักเรียนและเด็กที่ไม่ใช่ นักเรียน ซึ่งง่ายต่อการดูแลความประพฤติ

การจัดกิจกรรมการศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองในด้านอาหารและน้ำ โรงเรียนดำเนินการกิจกรรมนี้ไม่สำเร็จ และครบถ้วนของลักษณะงานตามกิจกรรม

กล่าวคือ โรงเรียนไม่ดำเนินการให้นักเรียนจัดทำแปลงปลูกพืชสวนครัวที่บ้าน และการสร้างที่กักเก็บน้ำสะอาดที่บ้านของโรงเรียน โดยสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากโรงเรียนไม่มีบุคลากรเพียงพอในการนิเทศแนะนำ ติดตามผลและการปฏิบัติงานตามบ้านนักเรียน นอกจากนี้ บุคลากรส่วนใหญ่มิใช่บุคคลในท้องถิ่น จึงไม่สะดวกต่อการเดินทางเข้าหมู่บ้าน

การจัดกิจกรรมการส่งเสริมการศึกษาให้นักเรียนช่วยตนเองในด้านเครื่องนุ่งห่มและเครื่องมือเครื่องใช้ กิจกรรมนี้ โรงเรียนดำเนินการได้เพียงบางส่วนและในส่วนที่ดำเนินการได้ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและความชำนาญเกี่ยวกับการผลิตเครื่องมือ เครื่องใช้ ต่างๆ สิ่งเหล่านี้ต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากกรมสามัญศึกษา ดังที่งานวิจัยของ สมพงษ์ พลสูงเนิน (2531:125) พบว่า กรมสามัญศึกษาไม่สามารถดำเนินการให้มีความพร้อมและสมบูรณ์ตามที่กำหนดไว้ เช่น ขาดบุคลากรด้านวิชาอาชีพ ขาดแคลนงบประมาณที่จะจัดทำสื่อการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองในด้านการป้องกันโรคภัย และการใช้สมุนไพร กิจกรรมนี้ โรงเรียนดำเนินการไม่ครบตามลักษณะงานดำเนินการได้เพียงบางส่วน คือ การจัดทำแปลงปลูกพืชสมุนไพรในโรงเรียน ซึ่งประสบปัญหาคือ โรงเรียนจัดให้ครูและนักเรียนรับผิดชอบตามพื้นที่ที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งมีถึง 6 แปลง ในแต่ละแปลงจะมีพืชสมุนไพรซ้ำกัน และเหมือนกันทุกแปลง เพราะว่าได้เด็กนักเรียนเป็นผู้หาพันธุ์สมุนไพรมาปลูกเอง ซึ่งส่วนใหญ่หาได้จากชุมชนนั่นเอง ส่วนการจัดให้นักเรียนจัดทำแปลงปลูกพืชสมุนไพรที่บ้าน ก็พบว่า มีเด็กนักเรียนจัดทำเพียงกลุ่มน้อย เนื่องจากมีบริเวณบ้านจำกัด และบางครั้งเรือนจัดทำอยู่แล้ว ประกอบกับโรงเรียนไม่มีบุคลากรในการออกนิเทศตามบ้านนักเรียน ในด้านกิจกรรมการป้องกันโรคในท้องถิ่นและการให้ความรู้แก่ประชาชน เกี่ยวกับการป้องกันโรคในท้องถิ่น โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการ จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง พบว่าโรงเรียนควรจัดกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2525:73-74) พบว่า การจัดกิจกรรมของโรงเรียน มพช. กิจกรรมที่ชุมชนพอใจมากที่สุดคือ กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย

การจัดสอนวิชาอาชีพท้องถิ่น การจัดทำกิจกรรมนี้ โรงเรียนได้สอดแทรก เนื้อหาวิชาเกษตรกรรม โดยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง จากแปลงสาธิตในโรงเรียน ในเรื่องการขยายพันธุ์พืช แต่ทางโรงเรียนก็ยังประสบปัญหาในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ และการให้นักเรียนได้ออกฝึกปฏิบัติงานตามไร่หรือสวน เพราะขาดความร่วมมือ และประสานงานจากชุมชน และหน่วยงานภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2525:93-101) ว่า การดำเนินงานของโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนงบประมาณ การขาดแคลนเครื่องมือสอนสำหรับวิชาชีพ ขาดครูที่มีความรู้ในการสอนวิชาชีพ ครูผู้สอนขาดความรู้ในการปรับปรุงและการใช้หลักสูตรการสอน ขาดความร่วมมือและประสานงานจากหน่วยราชการต่างๆ

การจัดการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียน กิจกรรมนี้ โรงเรียนดำเนินการ ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2530 โรงเรียนจัดดำเนินการได้เพียง 2 สัปดาห์เท่านั้น ก็เลิกล้ม การดำเนินการ เนื่องจากเด็กนักเรียนที่สมัครเข้าเรียนโปรแกรมการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียน ซึ่งมีประมาณ 15 คน ไม่มาเรียน คงเหลือที่เรียน 2-3 คน ก็ขอเข้าเรียนในโปรแกรมปกติของโรงเรียน สาเหตุที่เด็กนักเรียนในโปรแกรมการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียนไม่ยอมเรียนนั้น เนื่องจากโรงเรียนจัดสอนโดยให้เด็กทั้ง 2 ระบบเรียนรวมกัน จึงมีปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำของเนื้อหาวิชา การแต่งกาย การคบเพื่อน และผู้ปกครองไม่สนับสนุน สาเหตุที่ผู้ปกครองไม่สนับสนุนการศึกษาแบบกึ่งระบบ เพราะเห็นว่า เป็นเรื่องแปลกใหม่และจากการติดตามผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530:10) ก็พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ค่อนข้างจะไม่เห็นด้วยกับการจัดเวลาให้นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนแบบกึ่งระบบ โดยให้เหตุผลว่า ต้องการให้เด็กได้เรียนเต็มที่ที่โรงเรียน ทั้งยังเห็นว่า เด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ยังเล็ก และขาดความรับผิดชอบที่จะเรียนด้วยตนเองที่บ้าน หรือในสถานประกอบการ นอกจากนี้เด็กยังช่วยงานทางบ้านได้ไม่มากนัก และการเรียนๆหยุดๆ เช่นนี้จะทำให้เด็กมีความเกียจคร้านไม่ตั้งใจเรียน

การสร้างความสัมพันธ์กับกระบวนการศึกษานอกโรงเรียน การดำเนินการในส่วนของการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนในเรื่อง โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนควรมีการรณรงค์อย่างจริงจัง เพื่อให้ชุมชนได้รู้จักและมี

ความเชื่อถือ ศรัทธาโรงเรียน จากการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนที่ผ่านมา ยังไม่ประสพผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทราบเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งเป็นกลุ่มเล็กน้อยในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจถึงกระบวนการศึกษาตามโครงการที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ ดังนั้น โรงเรียนจำเป็นต้องรณรงค์ด้านการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน และนอกโรงเรียน ดังที่ พยุงศักดิ์ สนเทศ (2529:49-52) ให้แนวคิดว่าการส่งครู-อาจารย์ ออกไปเยี่ยมเยียนถึงบ้านนักเรียนประถมศึกษา เพื่อพูดคุยซักถามทำตัวให้สนิทสนมกับผู้ปกครองและนักเรียนเหล่านั้น ต่อจากนั้นก็สอดแทรกการแนะแนวการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้เห็นความสำคัญของการศึกษา และถ้าสามารถนำครู-อาจารย์โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนนั้นๆ ร่วมไปพูดคุยชี้แจงด้วย ก็เป็นที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดได้

การร่วมมือกับบุคลากรและหน่วยงานภายนอก โรงเรียนจัดกิจกรรมด้านการจัดหาทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ยากจน โดยให้คณะครูทั้งหมดดำเนินการระดมทุนจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก ในรอบปีการศึกษา 2531 ผลปรากฏว่ามีการระดมทุนได้จำนวน 3 ทุน ซึ่งไม่พอกับความต้องการของนักเรียนที่สมัครขอรับทุนสาเหตุที่โรงเรียนมีการระดมทุนได้น้อย เนื่องจากคณะครูของโรงเรียนไม่เข้าไปบุคคลในท้องถิ่น จึงมีปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์กับชุมชนน้อย การขอความร่วมมือจากชุมชนจึงไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ซึ่งในการดำเนินงานของโรงเรียนจะเกิดประสิทธิผล องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญคือ การได้รับความร่วมมือจากชุมชนในท้องถิ่น ดังที่ สุวัฒน์ มุทธเมธา (2524:33-34) กล่าวว่า ประชาชนต้องมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ร่วมมือกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน สนับสนุนด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ภิญโญ สาทร (2526:315) ที่ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยการเรียนรู้เห็นและความร่วมมือของประชาชน เพื่อประโยชน์ของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญ

การส่งเสริมและพัฒนาโครงการโรงเรียนที่โรงเรียนนอกรับ กิจกรรมนี้กรมสามัญศึกษาจัดดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์การเรียน การสอน หรือหนังสือ ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้จะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ประจำเภอหรือจังหวัด ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนนอกรับ ซึ่งเป็นโรงเรียน

ขนาดเล็ก และขาดแคลน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ โรงเรียนพี่ของโรงเรียนเมืองวาดวิทยาคม ได้แก่ โรงเรียนหล่มเก่าวิทยาคม เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ประจำอำเภอหล่มเก่า การให้ความช่วยเหลือที่ผ่านมาน้อย ซึ่งเกิดจากขาดการประสานงานและมีความสัมพันธ์กันน้อย ระหว่างโรงเรียนทั้งสอง การเกื้อหนุนกันระหว่างโรงเรียนพี่โรงเรียนน้องยังไม่บรรลุตามเป้าหมายของกรมสามัญศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยคณะกรรมการสามัญศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ (2530:19) พบว่า นโยบายของกรมสามัญศึกษาเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนพี่โรงเรียนน้องยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

2. กิจกรรมที่มีการดำเนินการสำเร็จ เป็นเพราะเหตุว่า กิจกรรมเหล่านี้ตรงกับความต้องการของชุมชน และครู แต่อย่างไรก็ตามก็จัดทำได้ เฉพาะเด็กนักเรียนที่อยู่ในโครงการเท่านั้น ซึ่งเป็นเพียงส่วนน้อย ยังไม่ถึงเป้าหมายของโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการได้รับผลสำเร็จ ได้แก่

การยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา โรงเรียนดำเนินการนี้ประสบผลสำเร็จ เพราะคณะครู นักเรียน และผู้ปกครองของโรงเรียนมีความเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่ดี และเห็นว่า การยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา เป็นการช่วยให้คนยากจนมีโอกาสเรียนต่อมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการติดตามผลโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530:7) พบว่า "การยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียนเป็นอย่างมาก เพราะฐานะของผู้ปกครองส่วนใหญ่มีรายได้ค่อนข้างต่ำ" จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ได้เรียนต่อของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่บริการ พบว่า สาเหตุที่ไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาชั้นสาเหตุที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาที่มีรายได้น้อย ถึงแม้ว่าผู้ปกครองทั้งหมดเห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมนี้ของโรงเรียน แต่ก็ยังไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน อาจเนื่องมาจากมีบ้านอยู่ไกลจากโรงเรียนมาก หรือผู้ปกครองต้องการใช้แรงงานเด็กในการประกอบอาชีพหรือช่วยทำงานบ้าน

การจัดหนังสือหัดเขียน เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการได้ประสบผลสำเร็จเช่นกัน กลุ่มประชากรทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า โรงเรียนควรจัดหนังสือให้นักเรียนหัดเขียน ส่วนมาตรการที่กำหนดว่าโรงเรียนเก็บเงินค่าประกัน

หนังสือจำนวน 100 บาท มีครูและผู้ปกครองบางคนไม่เห็นด้วย ซึ่งการที่โรงเรียนกำหนดมาตรการเช่นนี้ก็เพื่อเป็นการรักษาหนังสือให้อยู่ในสภาพดี มีอายุการใช้งานนาน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สมพงษ์ พลสูงเนิน (2531:133) ว่า การที่โรงเรียนมีมาตรการในการให้นักเรียนยืมหนังสือ เช่น ให้ซ่อมแซมหนังสือเมื่อชำรุดหรือให้นักเรียนจ่ายเงินชดเชยเมื่อทำหนังสือหาย จึงเป็นวิธีการที่ดีที่จะรักษาหนังสือให้มีใช้ได้มากที่สุด" มาตรการดังกล่าวนี้ ถึงแม้ว่าผู้ปกครองบางคนจะไม่เห็นด้วย แต่ก็ไม่ใช่ปัญหาใหญ่หรืออุปสรรคของการส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อ เพราะเงินส่วนนี้ทางโรงเรียนจะคืนให้เมื่อนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการได้รับความร่วมมือจากคณะครู นักเรียนและผู้ปกครอง เพราะเห็นว่า การดำเนินกิจกรรมนี้มีประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและประเทศชาติ โรงเรียนจึงได้รับความสนับสนุนร่วมมือเป็นอย่างดีจากประชาชนดังกล่าว ทำให้การดำเนินกิจกรรมนี้ได้รับผลสำเร็จ การได้รับความร่วมมือจากประชาชนมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างมาก ดังคำกล่าวของ อุ่นตา นพคุณ(2520:57) ที่ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์จัดโครงการต่างๆของโรงเรียน ประชาชนที่มีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียนจะเกิดความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียน เกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นของประชาชน ทำให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนทั้งในด้านวัตถุ แรงงาน และเวลา

3. การที่โรงเรียนต้องดำเนินการโดยปฏิบัติตามแผนที่มาจากส่วนกลางทั้ง 19 กิจกรรมนั้น มีความจำเป็นหรือไม่ที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตาม เพราะกิจกรรมบางอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพชุมชนและความพร้อมของโรงเรียน ซึ่งรวมทั้งกำลังทรัพย์และกำลังคนของโรงเรียน ดังนั้นจึงทำให้โรงเรียนดำเนินการบางกิจกรรมได้ในตอนเริ่มแรก แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ตลอด ดังนั้น การวางแผนปฏิบัติก็ควรให้โรงเรียนเป็นผู้พิจารณาดำเนินการที่โรงเรียนเห็นว่าเหมาะสมกับสภาพชุมชนและความพร้อมของโรงเรียนที่สามารถดำเนินการได้สำเร็จ

4. การประเมินโครงการที่ใช้วิธีการประเมินโดยให้โรงเรียนตอบแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว ทำให้ได้ข้อมูลไม่ละเอียด และไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ควรเข้าไปศึกษาดูการปฏิบัติงานของโรงเรียนว่ามีปัญหาในการดำเนินการ

อย่างไร เพราะโรงเรียนแต่ละแห่งแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ของโรงเรียน และของครู ดังนั้น การประเมินโครงการควรมาข้อมูลด้านคุณภาพมาประกอบการประเมินด้วย

5. การจัดสรรเงินงบประมาณให้แก่โรงเรียนในโครงการ ก็ควรมีการพิจารณาถึงองค์ประกอบที่ว่า การจัดสรรเงินงบประมาณโดยดูจากจำนวนนักเรียนในโรงเรียน ตามหลักการนี้ โรงเรียนที่มีอัตราการเรียนต่อสูงก็จะได้รับเงินอุดหนุนมาก ซึ่งทำให้มีความสะดวกในการดำเนินงานยิ่งขึ้น ในทางกลับกัน โรงเรียนที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำจะได้รับเงินอุดหนุนน้อยด้วย ยิ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างมาก ซึ่งตามความเป็นจริง เมื่อต้องการให้โรงเรียนที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำนี้ให้มีอัตราการเรียนต่อเพิ่มมากขึ้น ก็ควรจัดสรรเงินอุดหนุนให้มากกว่าการยึดตามหลักการ จึงจะทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินการต่างๆ ได้รับผลสำเร็จมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการจัดทำโครงการ

ในการทำโครงการใหญ่ๆ ในระดับชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะประกอบด้วยโรงเรียนจำนวนมาก กลุ่มพื้นที่หลายจังหวัด กรมสามัญศึกษาควรจัดทำแผนปฏิบัติงานให้เป็นระบบโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

1. ผู้บริหารโครงการ ควรเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบเต็มเวลา ซึ่งรู้เรื่องเกี่ยวกับการจัดทำโครงการ การกำกับงาน และการประเมินโครงการเป็นอย่างดี

2. จัดทำการศึกษาสำรวจผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ของจังหวัด และอาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ที่จะเป็นผู้จัดการดำเนินการกิจกรรมตามโครงการในโรงเรียน ให้เข้าใจมาตรการและแผนงานทำ ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องดำเนินการให้เหมือนกันทุกโรงเรียน

3. การจัดสรรงบประมาณแก่โรงเรียนที่มีความพร้อมน้อย หรือขาดแคลน ควรเพิ่มงบประมาณและกำลังคนให้กับโรงเรียนนั้นมากขึ้น

4. การประเมินผลและติดตามโครงการในโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จไม่ควรประเมินเฉพาะการตอบแบบสอบถามเท่านั้น ควรมีการประเมินแบบเจาะลึก เพื่อทราบสาเหตุที่แท้จริง เพื่อให้รูปแบบของปัญหาที่แตกต่างกัน

ในระดับจังหวัด

1. ผู้บริหารโครงการในระดับจังหวัดก็ต้องเป็นผู้รับผิดชอบได้เต็มเวลา และรู้เรื่องเกี่ยวกับการจัดทำโครงการ การกำกับงานแก่โรงเรียนในโครงการ และการประเมินการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการเป็นอย่างดี

2. คณะทำงานระดับจังหวัดควรได้พิจารณา กิจกรรมต่างๆในโครงการให้สอดคล้องกับสภาพชุมชน เพื่อให้โรงเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้

3. การพิจารณาโรงเรียนแม่แบบที่จังหวัดคัดเลือกเพื่อเสนอกรม-สามัญศึกษา ควรมีการประเมินโรงเรียนทั้งข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามและข้อมูลจากการปฏิบัติจริง

ในระดับโรงเรียน

1. ผู้บริหารโครงการในระดับโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ รู้รายละเอียดของกิจกรรมต่างๆตามโครงการอย่างชัดเจน มีการจัดทำแผนงาน แผนปฏิบัติการ และการจัดองค์การบริหาร การกำหนดผู้รับผิดชอบการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม

2. ผู้บริหารโรงเรียน ควรเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ เอาใจใส่ต่อกิจการหน้าที่เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และเข้ากับชุมชนได้ดี